

SPIS TREŚCI

Wstęp.....	7
Część I	
Zagadnienia ogólne	11
Charakterystyka państw Europy Wschodniej i Kaukazu Południowego (Maciej Raś).....	13
Geneza i instytucjonalizacja Partnerstwa Wschodniego (Małgorzata Mizerska-Wrotkowska).....	43
Partnerstwo Wschodnie jako instrument polityki zewnętrznej UE (Paweł J. Borkowski).....	64
Finansowanie Partnerstwa Wschodniego (Paula Marcinkowska)	85
Część II	
Główne komponenty Partnerstwa Wschodniego.....	97
Polityczne aspekty Partnerstwa Wschodniego (Stanisław Parzymies).....	99
Perspektywy integracji gospodarczej (Anna Wróbel).....	115
Współpraca energetyczna (Kamila Pronińska).....	139
Polityka wizowa (Joanna Starzyk-Sulejewska)	162

Część III

Współpraca dwustronna 195

Współpraca z Ukrainą
(Andrzej Szeptycki)..... 197

Współpraca z Białorusią
(Andrzej Wierzbicki)..... 220

Współpraca z Mołdową
(Alicja Curanović)..... 236

Współpraca z państwami Kaukazu Południowego
(Szymon Kardaś)..... 258

Część IV

Wybrane aspekty współpracy wielostronnej 275

Inicjatywy flagowe Partnerstwa Wschodniego
(Daria Mientkiewicz) 277

Forum Społeczeństwa Obywatelskiego Partnerstwa Wschodniego
i Zgromadzenie Parlamentarne Euronest
(Dorota Heidrich) 293

Partnerstwo Wschodnie a Rosja
(Marcin Kaczmarek)..... 309

Wykaz najczęściej stosowanych skrótów 321

Spis tabel 323

Wybrana literatura..... 325

Notki o autorach..... 334

WSTĘP

W maju 2008 r. Polska i Szwecja zaproponowały w ramach Unii Europejskiej nową inicjatywę – Partnerstwo Wschodnie, mające na celu rozwój współpracy UE z sześcioma państwami Europy Wschodniej i Kaukazu Południowego (Armenia, Azerbejdżan, Białoruś, Gruzja, Mołdowa, Ukraina). Rok później inicjatywa ta została oficjalnie powołana do życia podczas szczytu przedstawicieli Unii Europejskiej i państw sąsiedzkich w Pradze. Jest to pierwszy tej skali projekt zaproponowany przez Polskę na forum UE i zaakceptowany przez pozostałe państwa członkowskie. Partnerstwo, w opinii ministra Radosława Sikorskiego, pokazuje „siłę polskiej dyplomacji, opartej na wiarygodnych projektach i racjonalnych argumentach. Potwierdza uznanie, jakim w Unii Europejskiej cieszy się polska kompetencja w sprawach wschodnich.(...) Dzięki niemu nasi europejscy partnerzy na Wschodzie otrzymają silne wsparcie dla reform modernizacyjnych. Skuteczne zaś przeprowadzenie tych reform przełoży się na odpowiednio wysokie standardy i normy w życiu politycznym i gospodarczym, przybliżające je do spełnienia kryteriów kopenhaskich”¹.

Partnerstwo Wschodnie nie jest pierwszą inicjatywą UE skierowaną do państw sąsiedzkich Unii Europejskich *sensu largo*. Wśród szeregu przedsięwzięć trzeba tu wymienić Europejską Politykę Sąsiedztwa, Synergię Czarnomorską, Partnerstwo Eurośródziemnomorskie, Unię na rzecz Morza Śródziemnego Wymiar Północny UE, cztery przestrzenie Unia Europejska – Rosja itp.² Większość z tych inicjatyw wykazała się tylko ograniczoną skutecznością³.

Dlatego dwa lata po szczycie w Pradze, który zainicjował ten projekt, pojawia się potrzeba zweryfikowania jego założeń i przeanalizowania dotychczasowych

---

¹ Informacja Ministra Spraw Zagranicznych Pana Radosława Sikorskiego dotycząca zadań polskiej polityki zagranicznej w 2009 roku, 13.02.2009, <http://www.msz.gov.pl/Informacja,Ministra,Spraw,Zagranicznych,25358.html>.

² Szerzej zob. P.J. Borkowski, *Polityka sąsiedztwa Unii Europejskiej*, Warszawa 2009.

³ W kontekście słabości wschodniego wymiaru EPS zob. w szczególności N. Popescu, A. Wilson, *Przekształcić obecność w siłę*, Warszawa–Londyn 2011.

osiągnięć. Partnerstwo Wschodnie było już niejednokrotnie przedmiotem analiz naukowców i ekspertów. Na gruncie polskim na uwagę zasługują tu zwłaszcza prace Ośrodka Studiów Wschodnich i Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych⁴, wśród publikacji zagranicznych warto wymienić m.in. te autorstwa Alana Mayhew⁵ czy Alexandra Duleby⁶.

Niemniej większość poświęconych mu opracowań miała charakter bardziej perspektywny, rekomendacyjny niż deskryptywny, analityczny bardziej sektorowi niż całościowy⁷. Opracowania te powstały z reguły nie w ośrodkach akademickich, lecz w różnego rodzaju *think-tankach*. Niniejsza publikacja, przygotowana przez zespół skupiony wokół Instytutu Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Warszawskiego, ma uzupełnić tę lukę, podejmując próbę przedstawienia pierwszego bilansu inicjatywy Partnerstwa Wschodniego. Obiektywna, całościowa analiza Partnerstwa, pozwoli na wskazanie jego sukcesów i ewentualnych słabości, a tym samym na lepsze, bardziej adekwatne do potrzeb kształtowanie tej inicjatywy. Znaczenie tego projektu badawczego zwiększa fakt, że Partnerstwo Wschodnie jest pierwszą tego typu inicjatywą UE realizowaną po wejściu w życie Traktatu Lizbońskiego – analiza implementacji Partnerstwa pozwoli więc pośrednio również na ocenienie nowych mechanizmów decyzyjnych wprowadzonych przez wspomniany traktat.

Analiza Partnerstwa Wschodniego została przeprowadzona na czterech płaszczyznach: czym jest Partnerstwo (geneza, rozwój, specyfika na tle innych instrumentów wspólnej polityki zagranicznej UE), jakie są jego główne elementy (współpraca polityczna, perspektywy integracji gospodarczej, kwestia liberalizacji reżimu wizowego, energetyka), jak kształtują się relacje dwustronne Unii Europejskiej z państwami Partnerstwa (ewolucja stosunków z Ukrainą, postępy Mołdowy, specyfika relacji z Białorusią, polityka UE wobec Kaukazu Południowego), jakie są wielostronne aspekty współpracy w ramach Partnerstwa (inicjatywy flagowe PW, działalność Forum Społeczeństwa Obywatelskiego itp.).

Tak zarysowany program badaczy świadomie nie obejmuje pewnych zagadnień lub podejmuje je tylko w sposób powierzchowny. Zrezygnowaliśmy ze szczegółowej analizy rozbudowanej struktury instytucjonalnej Partnerstwa, wychodząc z założenia, że od funkcjonowania poszczególnych organów, ważniej-

---

⁴ Zob. portal poświęcony problematyce PW uruchomiony przez OSW www.easternpartnership.org; B. Wojna, M. Gniazdowski (red.), *Partnerstwo Wschodnie – raport otwarcia*, Warszawa 2009.

⁵ C. Hillion, A. Mayhew, *The Eastern Partnership – something new or window-dressing*, „SEI Working Paper”, Sussex European Institute, January 2009, No 109.

⁶ A. Duleba, V. Bilčík, *Toward a Strategic Regional Framework for the EU Eastern Policy. Searching for synergies between the Eastern Partnership and the Partnership for Modernization with Russia*, Bratislava, October 2010, <http://www.sfpa.sk/dokumenty/pozvanky/533>.

⁷ Wykaz literatury poświęconej Partnerstwu Wschodniemu znajdzie czytelnik na końcu tej książki.

sze są praktyczne efekty ich działalności. Nie ma również odrębnego rozdziału poświęconego problematyce roli Partnerstwa w polityce Polski, co wynika po części z troski o to, by praca ta nie była zbyt „polskocentryczna”.

Z racji na w dużej części pionierski charakter tej pracy, mamy nadzieję, że będzie ona przydatna dla naukowców, ekspertów, dziennikarzy i studentów zajmujących się problematyką stosunków międzynarodowych, integracji europejskiej i sytuacji na obszarze poradzieckim. Mniemamy, że spotka się ona również z zainteresowaniem wśród polskich dyplomatów, w innych państwach członkowskich UE, krajach sąsiedzkich i instytucjach europejskich zajmujących się Partnerstwem Wschodnim.